

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Затверджую
Голова приймальної комісії,
ректор Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Наталя Фалько

2024 р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ІСПИТУ

Спеціальність 033: Філософія

для здобуття ступеня магістра на основі НРК 6 та НРК 7

Запоріжжя, 2024

Програма фахового іспиту з соціології для здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» спеціальності 033 Філософія / Укладачі: Л.В.Афанасьєва, І.В.Букреєва, Н.І.Глебова, Л.Ф.Глинська, Цюрупа М.В.– Запоріжжя, 2024. – 11 с.

Ухвалено на засіданні кафедри соціології та філософії (протокол № 8 від 6 квітня 2024 року).

I. Пояснювальна записка

Програма фахового вступного випробування з філософії для здобуття освітнього ступеня магістра спеціальності 033 Філософія базується на державному стандарті освіти, визначеному Міністерством освіти і науки України, з підготовки фахівців освітнього ступеня бакалавр галузі знань 03 – Гуманітарні науки спеціальності 033 Філософія, навчальних програм дисциплін професійно-орієнтованої підготовки, визначених навчальним планом підготовки фахівців за освітнім ступенем бакалавр спеціальності 033 Філософія, затвердженому Мелітопольським державним педагогічним університетом імені Богдана Хмельницького.

Програма фахового вступного випробування з філософії розроблена для абітурієнтів, які вступають до університету для одержання освітнього ступеня магістр за спеціальністю 033 Філософія.

1. Вступ

Фаховий іспит для спеціальності 033 Філософія має за мету оцінку мотивації абітурієнта до вступу на навчання, з'ясування рівня його фахових компетенцій, комплексну перевірку знань абітурієнта та його розуміння змісту базових філософських дисциплін (Історія філософії. Логіка, Етика. Естетика. Аксиологія. Соціальна філософія); визначення його готовності до засвоєння фахових освітніх компонентів магістерського рівня.

Мета вступного випробування: виявити рівень професійних знань, умінь і навичок абітурієнтів зі спеціальних та галузевих філософських дисциплін

Завдання вступного випробування:

- оцінювання рівня аналітичних здібностей вступника, його вміння узагальнювати теоретичну інформацію,
- оцінювання спроможності вступника до послідовного, логічного та аргументованого викладення власних думок.
- оцінювання рівня теоретичної і практичної підготовки вступника з базових філософських дисциплін.

2. Форма фахового вступного випробування.

Випробування проводиться у письмовій формі, що забезпечує високий рівень об'єктивності оцінювання, сприяє логічності мислення, цілеспрямованості та зосередженості абітурієнтів. Тривалість іспиту 1 годину 20 хвилин.

3. Вимоги до відповіді вступника.

Вступник повинен:

- продемонструвати знання матеріалу у відповідності до програми іспиту; – надавати точні відповіді;
- вміти коректно визначати наукові поняття;
- послідовно відповідати на запитання.

Об'єктом оцінювання виступають *компетенції* вступника відповідно до Стандарту вищої освіти спеціальності 033 Філософія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

4. Перелік компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 5 Здатність до зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, а також знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються. ЗК 6 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 7 Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення. ЗК 8 Здатність до критичного осмислення проблем у навчанні і професійній діяльності та на межі предметних галузей. ЗК 9 Здатність визначати мету та завдання власної та колективної діяльності, передбачати альтернативні рішення у професійній діяльності. ЗК

10 Здатність до володіння спеціалізованими концептуальними знаннями на рівні сучасних досягнень науки і техніки, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності в контексті дослідницької роботи. ЗК 11 Здатність розуміти світоглядні, правові, соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем. ЗК 12 Вирішення соціально-економічних і політичних проблем з урахуванням загальнолюдських цінностей, норм поведінки і моралі в державних, виробничих, міжособистих та суспільних відносинах.

Спеціальні компетентності

СК 2 Виокремлення на підставі знання напрямів і течій сучасної філософії актуальних філософських проблем та здійснення їх аналізу. СК 3 Здатність використовувати основні положення і методи соціальних, гуманітарних та економічних наук при вирішенні соціальних і професійних завдань, здатність аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси. СК 4 Розуміння філософських засад освітньої та наукової діяльності. СК 6 Здатність пояснити основні політологічні теорії і концепції, базові категорії політичної науки з позицій різних наукових шкіл та напрямів, найважливіших механізмів взаємодії політичної теорії і практики. СК 8 Вміння використовувати провідні моделі гуманітарного пізнання як смисловий простір міркувань в історичному, соціокультурному, мовно-літературному, загальнонауковому, історико-філософському та теоретико-філософському контекстах. СК 9 Навички застосування загально-гуманітарних та філософських знань при розв'язанні проблем в різних сферах життєдіяльності. СК 10 Володіння навичками наукового дослідження в галузі філософії; здатність до застосування варіативних методологічних підходів у вивченні міждисциплінарних проблем, розвивати концептуальне мислення. СК 11 Володіння теоретичними засадами історико-філософських досліджень; здатність обирати і застосовувати найбільш ефективну методологічну стратегію дослідження. СК 12 Вміння використовувати базові філософські категорії в процесі прийняття управлінських рішень, здатність до планування, організації та управління власною професійною діяльністю та роботою різних колективів. СК 15 Вміння здійснювати бібліографічний пошук, джерелознавчі студії, аналіз та інтерпретацію філософських і політологічних текстів. СК 16 Володіння навичками участі в дослідницькій діяльності, уявлення про методи сучасної філософії та їх застосування у професійній діяльності. СК 17 Володіння навичками наукового аналізу політичних процесів та відносин, методами інтерпретації емпіричних даних щодо політики. СК 18 Розуміння та застосування основних теоретико-методологічних підходів у сфері політичного прогнозування. СК 19 Володіння методиками соціологічного, політологічного та політично-психологічного аналізу, підготовки аналітичних матеріалів. СК 21 Здатність визначати та формулювати ключові проблеми, пов'язані зі становленням, функціонуванням та розвитком громадянського суспільства.

5. Структура білету

Білет складається з трьох частин: теоретичної (питання інтегрованого характеру - контроль знань) – 50 балів (два теоретичних питання по 25 балів), професійно-орієнтованого завдання (ситуаційні завдання або розрахункові задачі – контроль практичних умінь та навичок) – 25 балів; тестової (ситуаційні тести – виявлення рівня сформованості категоріально-понятійного апарату) – 25 балів (1 бал за кожне тестове завдання)

6. Критерії оцінювання

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем магістра за спорідненими спеціальностями (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175 – 200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки,

використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150 – 174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124 – 149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (100 – 123 балів) вступник отримує такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі. Допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0 – 99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

II. Інформаційний зміст програми.

1. Історія соціології

Філософія, її коло проблем

Філософія та світогляд. Світогляд і світовідчуття, світосприйняття і світорозуміння. Життєво-буденний та теоретичний світогляд. Історичні типи світогляду: міф, релігія, науковий світогляд, філософський світогляд.

Специфіка філософського світогляду, причини його виникнення. Місце філософії в системі культури. Філософія і наука. Основні теми філософських роздумів: світ і людина, сутність і зміст людського існування.

Предмет та функції філософії

Предмет філософії. Концепції походження філософії. Філософія як дослідження світоглядних проблем засобами раціонального мислення. Основне коло філософських питань. Основне питання філософії. Головні напрями у філософії. Проблема методу в філософії як теоретичне узагальнення прийомів і засобів пізнання та його історичного досвіду.

Функції філософії. Світоглядна, гносеологічна, методологічна, аксіологічна, евристична та ін. функції філософії. Соціальна спрямованість філософського знання. **Сутність загальнолюдських цінностей у філософії.** Людина як найвища цінність. Місце й роль філософії у сучасному суспільному житті.

Історія філософії.

Філософія Стародавнього світу. Зародження філософської думки. Економічні, соціальні, культурні передумови появи філософії у країнах Стародавнього світу.

Філософія Стародавньої Індії. Особливості філософії Стародавньої Індії. Ведична та епічна література про людину, її походження та існування. Основні релігійно-філософські вчення: джайнізм, чарвака-локаята, буддизм, йога та ін.

Стародавня Китайська філософія. Зародження філософії у Стародавньому Китаї. Особливості філософії Стародавнього Китаю. Основні філософські школи Стародавнього Китаю: конфуціанство, даосизм, моїзм, легізм та ін.

Антична філософія. Своєрідність філософії Стародавньої Греції: досократичного, класичного, елліністичного періодів античності. Вчення про буття (Мілетська школа). Вчення Геракліта Ефеського. Вчення про рух (Елейська школа). Софісти. Людина як міра усіх речей (Протагор). Самопізнання та належне існування (Сократ). Людина як мікрокосм, атомізм Демокрита. Платонізм та неоплатонізм. Становлення античної діалектики. Аристотель як систематизатор античної філософії. Елліністично-римська філософія.

Філософія Середньовіччя і доби Відродження. Особливості філософії

Середньовіччя. Розвиток християнства у Західній Європі. Апологетика, патристика, схоластика. Суперечка про природу понять: реалізм і номіналізм. Вчення Томи Аквінського про єдність душі і тіла, про двоїстість істоти, про співвідношення релігії, філософії і науки.

Характерні риси філософії епохи Відродження. Гуманізм та антропоцентризм. Натурфілософія Відродження; пантеїзм; повернення до первісного розуміння сутності діалектики. Геліоцентризм і вчення про нескінченність Всесвіту (Джордано Бруно, Микола Кузанський).

Філософія Нового часу.

Особливості розвитку філософії Нового часу. Наукові відкриття (Микола Коперник, Галілео Галілей, Ісаак Ньютон) та зміна суспільно-економічних відносин. Проблеми онтології та гносеології у філософії видатних мислителів Нового часу.

Проблема методу пізнання у філософії Нового часу. Філософія Френсіса Бекона і Томаса Гоббса. Френсіса Бекон, теоретичне обґрунтування емпіризму, досвідно-індуктивного методу. Критика схоластики. Механіцизм. Теорія абстрактно-ідеальної моделі суспільства. Раціоналізм Нового часу: Рене Декарт, Бенедикт Спіноза, Готфрід Вільгельм Ляйбніц. Дуалізм Рене Декарта та його дедуктивний метод. Теорія вроджених ідей. Вчення про субстанцію. Монадологія Готфріда Вільгельма Ляйбніца. Сенсуалістична філософія Джона Локка, Джорджа Берклі, Девіда Юма. Сенсуалістична теорія Джона Локка, вчення про первинні та вторинні якості. Заперечення вроджених ідей. Агностицизм.

Філософія Просвітництва. Проблема людини у філософії Просвітництва (Шарль Луї де Монтеск'є, Франсуа Вольтер, Жан Жак Руссо). Французький матеріалізм, його розуміння людини і суспільства (Жюльєн Офре де Ламетрі, Клод Анріан Гельвецій, Поль Анрі Гольбах, Дені Дідро).

Німецька класична філософія

Місце і роль німецької класичної філософії в розвитку світової філософської думки. Загальні риси німецької класичної філософії та основні проблеми: науковість філософії, онтологія, гносеологія філософської антропології, філософія історії, філософія права і т. д.

Основоположники німецької класичної філософії. Філософія Іммануїла Канта. Докритичний та критичний періоди у філософії. Іммануїла Канта. Категоричний імператив. Філософська система Йоганна Готліба Фіхте. Суб'єктивно-ідеалістична діалектика. Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, його філософська система та метод. Розробка діалектичного методу мислення і світорозуміння. Об'єктивний ідеалізм. Протиріччя між системою і методом. Абсолютна ідея (система категорій, що саморозвиваються). Діалектичний зміст абсолютної ідеї. Принципи і закони діалектики. Антропологічний матеріалізм Людвіга Андреаса Фойєрбаха. Проблема людини та категорія «людська природа» у філософії Людвіга Андреаса Фойєрбаха. Критика гегелівського ідеалізму та релігії.

Сучасна світова філософія.

Особливості сучасної філософської думки. Плюралізм течій сучасної філософії. Критичний перегляд принципів і традицій класичної філософії кінця XIX– початку XX ст. Захист і оновлення класичних філософських традицій.

Позитивізм: його сутність та еволюція. Сцієнтизм. Позитивізм Огюста Конта. Різновиди позитивізму: емпіріокритицизм (Ернст Мах, Ріхард Авенаріус), неопозитивізм, постпозитивізм (Карл Поппер, Томас Кун, Імре Лакатос, Пол Карл Фейєрабенд).

Екзистенціально-антропологічна філософія. Проблема раціонального та ірраціонального. Ірраціоналістичний і містичний підхід у філософському аналізі (Артур Шопенгауер, Фрідріх Вільгельм Ніцше, Вільгельм Дільтей). Філософські проблеми психоаналізу (Зігмунд Фройд, Карл Густав Юнг, Еріх Фромм, Альфред Адлер). «Екзистенціальна філософія» та її різновиди (Серен К'єркегор, Мартин Гайдеггер, Альбер Камю, Жан-Поль Сартр, Карл Ясперс). Життя і смерть, сенс існування, проблема свободи.

Релігійна філософія. Еволюція релігійної філософії XX ст.: традиціоналізм і спроба

оновлення. Методи релігійного осмислення дійсності. Предмет і головне питання релігійної філософії. Сучасна нехристиянська релігійна філософія.

Неотомізм (Етьєн Анрі Жільсон, Жак Марітен та ін.). Персоналізм (Едгар Шеффілд Брайтмен, Еммануель Муньє та ін.). Католицький модернізм Тейяра де Шардена.

Філософія України.

Зародження та особливості української філософської думки. Становлення й розвиток світогляду давніх слов'ян: давньо-слов'янська міфологія, запровадження християнства та філософська думка Київської Русі.

Розвиток філософії в духовній культурі України XIV–XVII ст. Агіографія. Гуманістичні ідеї (Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Лукаш із Нового міста. Станіслав Оріховський). Реформаційні ідеї в Україні. Українські полемісти (Мелетій Смотрицький, Іван Вишенський). Острозький культурно-освітній центр (Герасим Смотрицький та ін.). Братські школи. Філософія Києво-Могилянської академії (Петро Могила, Теофан Прокопович, Інокентій Гізель та ін.).

Філософія Григорія Сковороди. «Філософія серця». Теорія «Сродності праці».

Українська філософія XIX–початку XX ст.. Поширення ідей західноєвропейської (німецької) філософії (Йоган Шад, Петро Лодій, Орест Новицький, Сильвестр Гогоцький та ін.). «Філософія серця» Памфіла Юркевича. Український романтизм (Михайло Максимович, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш та ін.). Філософські ідеї Тараса Шевченка. Соціально-філософські погляди Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Івана Франка.

Новітня українська філософія. Філософія періоду відродження українського духовного життя (Володимир Винниченко, Михайло Грушевський, Василь Зеньківський та ін.) Філософія національної самобутності (Дмитро Донцов, В'ячеслав Липинський). Філософська спадщина Володимира Вернадського та Дмитра Чижевського. Шістдесятники (Павло Копнін, Володимир Шинкарук та ін.). Розробка філософських проблем у сучасній Україні. Філософські ідеї представників Закарпаття.

2. Теоретична філософія.

Філософський зміст проблеми буття.

Філософський зміст категорії «буття». Співвідношення категорій «буття», «субстанція», «матерія». Характеристика буття як філософської категорії. Поняття буття, його історичний генезис. Основні форми буття. Буття речей, процесів і станів природи. Буття людини як фундаментальна проблема філософії. Суспільне та індивідуальне буття.

Проблема єдності світу. Філософський зміст категорії «матерія». Формування і розвиток науково-філософського поняття матерії. Філософське визначення категорії «матерія».

Сучасна наука про складну систему організації матерії та її властивості. Спосіб та форми існування матерії. Рух як спосіб існування матерії. Саморух – вияв внутрішньої активності матерії. Види руху. Простір і час як форми існування матерії. Властивості простору і часу. Сучасні природничо-наукові теорії простору і часу і їх філософське значення.

Свідомість: її походження і сутність. Проблема свідомості в історії філософії. Матеріалізм, ідеалізм та дуалізм щодо розуміння природи свідомості.

Виникнення і генезис свідомості. Сучасні наукові уявлення на виникнення і розвиток свідомості. Генезис форм відображення на неорганічному, органічному та соціальному рівні розвитку матерії. Характер відображення. Передумови виникнення свідомості.

Свідомість і мислення. Мислення і мова. Сутність та структура свідомості. Рівнева структура свідомості: підсвідомість, усвідомлення, надсвідомість (інтуїція, осяяння, прозріння тощо), самосвідомість. Структура свідомості за компонентним складом: знання, пам'ять, норми, цінності, самосвідомість, воля, емоції і почуття. Структура свідомості за суб'єктним складом: індивідуальна, групова, етнічна, класова, масова, суспільна, загальнолюдська.

Творча активність свідомості та її основні функції. Творчий характер свідомості.

Пізнавальна, акумулятивна, аксіологічна, творча, комунікативна та ін. Функції свідомості.

Діалектика та її альтернативи. Історичні форми і особливості діалектики. Зародження діалектики. Історичні форми діалектики: антична діалектика, діалектика середньовіччя, діалектика Нового часу, діалектика класичної німецької філософії, марксистська діалектика, сучасні західноєвропейські ірраціоналістичні концепції діалектики. Альтернативи діалектики.

Поняття діалектики, її основні принципи. Діалектика як один із методів філософії. Принципи розвитку і зв'язку, принцип конкретно-історичного підходу у вивченні явищ, принцип виявлення основної ланки у ланцюгу історичних подій, принцип єдності історичного і логічного, абстрактного і конкретного та ін.

Категорії діалектики. З історії вчення про категорії. Про співвідношення філософських категорій і понять спеціальних наук. Основні категорії діалектики: одиничне, особливе, загальне; зміст і форма; причина і наслідок; необхідність і випадковість; можливість і дійсність; система, елемент, структура.

Закони діалектики. Гносеологічна природа закону. Закон єдності і боротьби протилежностей. Закон взаємопереходу кількісних і якісних змін. Закон заперечення заперечення.

Пізнання як предмет філософського аналізу. Гносеологічна проблема в історії філософської думки. Пізнаваність світу і його законів в історії філософії. Агностицизм.

Поняття пізнання і його змістовні складові. Основні принципи теорії пізнання. Рівні та форми пізнання. Види пізнання. Процес пізнання та його елементи: суб'єкт пізнання, об'єкт пізнання, посередники пізнання (засоби пізнання як матеріального так і ідеального характеру).

Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу. Поняття практики. Види практичної діяльності. Функції практики. Проблеми істини у філософії. Об'єктивність істини. Абсолютна та відносна істина. Конкретність істини. Форми істини (буденна, наукова, моральна та ін.) Сучасні концепції істини (релятивізм і догматизм). Критерії істини.

Методологія наукового пізнання. Наука як вища форма раціонального пізнання. Поняття науки. Становлення і розвиток науки. Специфіка наукового пізнання. Етичні норми і цінності науки. Наукова картина світу.

Емпіричні методи наукового пізнання. Спостереження. Опис. Порівняння. Вимірювання. Експеримент.

Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання. Абстрагування. Аналіз. Синтез. Індукція. Дедукція. Аналогія. Історичний і логічний методи пізнання. Моделювання.

Теоретичні методи наукового пізнання. Метод сходження від абстрактного до конкретного. Метод ідеалізації. Метод формалізації. Аксіоматичний і математичний методи.

Основні форми наукового пізнання. Емпіричний факт. Проблема. Ідея. Гіпотеза. Доказ гіпотези. Концепція. Теорія.

Філософська антропологія

Людина — універсальний і найвищий предмет філософії. Проблема людського начала. Релігійна модель появи людини. Еволюційна (наукова) концепція походження людини. Роль праці та мови у становленні людини. Основні атрибутивні ознаки людини. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Феномени тілесності і духовності. Співвідношення біологічного, соціального і духовного в людині.

Людина як "діяльна цілісність". Специфіка людської діяльності; 11. Потреби. Інтереси. Людина, індивід, особистість. Сенс життя людини і людства. Людиномірна сутність філософії.

3. Соціальна філософія і філософія людини.

Суспільство як предмет філософського аналізу. Поняття суспільства. Основні підходи до розуміння суспільства: натуралістичні, соціальний дарвінізм, органічна школа, расово-антропологічні школи, ідеалістичні концепції, історико-матеріалістичні. Суспільні відносини. Сфери суспільного життя.

Суспільство і природа. Природа як об'єкт філософського аналізу. Географічне середовище та його роль у житті суспільства. Екологічні проблеми, засоби їх розв'язання.

Народонаселення – передумова та суб'єкт історичного процесу.

Людина як предмет філософського аналізу. Проблема людини в філософії. Діяльність як основа людського буття. Структура людської діяльності. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині. Проблема смерті та безсмертя людини у філософському світогляді. Сенс життя людини. Людина, індивід, індивідуальність, особистість.

Цінності та їх роль у житті людини та суспільства. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності. Класифікація цінностей. Базові цінності людського життя. Цінності і сучасність. Суспільний прогрес і глобальні проблеми сучасності. Концепція суспільного прогресу та його критерії. Сутність і перспективи науково-технічного прогресу. Глобальні проблеми сучасності.

Основні сфери життя суспільства. Економічна сфера життя суспільства. Суспільне виробництво. Продуктивні сили. Виробничі відносини. Взаємозв'язок продуктивних сил та виробничих відносин. Сутність науково-технічної революції. Соціальні наслідки НТР.

Соціальна сфера життя суспільства. Соціальне життя суспільства. Структура суспільства. Класи. Страти. Сім'я. Етноси.

Політична сфера життя суспільства. Сутність, структура і функції політичної системи. Держава – базовий інститут політичної системи. Національна держава і громадянське суспільство. Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Духовна сфера життя суспільства. Сутність духовного життя суспільства. Буденна і теоретична свідомість. Суспільна психологія й ідеологія. Суспільна свідомість та її основні форми (політика, право, мораль, релігія, наука, мистецтво, філософія). Особливості духовної культури суспільства.

3. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього.

Сутність та структура духовного життя суспільства. Поняття культури та її сутнісні начала. Історичність культури. Основні ознаки й властивості культури.

Символічна природа культури. Культура і цивілізація. Колоподібні та лінійні концепції розвитку цивілізацій. Плюралізм сучасних культур і цивілізацій. Людиномірна сутність культури. Внутрішня культура і культура спілкування. Діалоговий характер культури. Загальнозначущість і елітарність культури. Субкультура.

Культура як ціннісне ставлення людини до світу. Естетичні цінності людини. Краса як універсальна цінність. Праця як цінність. Етичне начало в людині. Етика добра як універсальної цінності. Проблема ідеалу, ідеал і утопія. Свобода і відповідальність як цінності сучасної епохи. Гармонія вищих цінностей — добра, істини і краси — як ідеал людського буття. Діалектика національного і загальнолюдського в культурі. Історія української культури та її особливості. Проблеми сучасного національного відродження і культура сучасної України. Головні тенденції культури ХХ століття. Проблема кризи сучасної культури.

Специфіка науки. Генезис науки. Динаміка наукового знання: класична наука — некласична — постнекласична наука. Закономірність розвитку науки. Зміна наукових парадигм. Революції в науці. Нові типи раціональності: взаємовідношення науки — філософії — релігії. Структура науки.

Ідеали науки. Етика вченого. Наука як влада і наука як комунікація. Типологія філософських і методологічних проблем сучасної науки. Проблеми типів реальності і детермінізму в сучасній науці. Евристична цінність концепції доповнюваності.

Наука як феномен культури. Сучасний стан української науки: досягнення та проблеми. Походження і природа техніки. Історія розвитку інженерної діяльності. Гехніка як чинник розвитку сучасної цивілізації. Еволюція взаємовідносин між наукою і технікою.

Техніка як філософське поняття. Основні проблеми філософії техніки. Концепції

технологічного детермінізму. Незворотність розвитку техніки. Сутність техноетики. Диференціація інженерної діяльності. Техніка і природа. Загроза техногенних катастроф. Необхідність зміни технологічного світогляду. Екотехнологія. Екологічні ідеали сучасної техніки і технології. Соціальні чинники сучасної технології. Проблема гуманізації сучасного технологічного світу.

Космічно-природна основа людського буття. Синергетичні і системні уявлення про характер, еволюцію, розвиток людини, суспільства і людства. Людина як чинник розвитку біосфери. Ідея ноосфери (В. Вернадський, С. Ле-Руа, Т.-де Шарден). Глобальні проблеми людства. Імперативи виживання людства: екологічний, моральний.

Поняття соціального передбачення і прогнозування майбутнього. Основні науково-теоретичні характеристики соціального прогнозу. Стратегія людства в планетарному масштабі. Завдання переходу від техногенної до антропогенної цивілізації. Глобальне моделювання майбутнього.

Література.

Основна література

- 1.Александрова О. В. Філософія Середніх віків та доби Відродження: Підручник. /О. Александрова. – К.: ПАРАПАН, 2002. – 172 с.
- 2.Білодід Ю. М. Філософія. Український світоглядний акцент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Кондор, 2006. – 358 с.
- 3.Блецкан М. І., Логойда В. М. Філософія: онтологія, гносеологія, діалектика: Курс лекцій, Ужгород, 2002. – 216 с.
- 4.Волинка Г. І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вища школа, 2005. – 544 с.
- 5.Горський В. С., Кислюк К. В. Історія української філософії: Підручн. – К.: Либідь, 2004. – 488 с.
- 6.Григор'єв В. Й. Філософія: Навч. посіб. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – 248 с.
- 7.Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2015. – 302 с.
- 8.Губар О. М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007 — 416 с.
- 9.Данильян О. Г., Тараненко В. М. Філософія: Підручник. 2-ге видання. – Харків: Право, 2012. – 352 с.
- 10.Дольська, О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. посіб. — Харків : Підручник НТУ «ХП», 2012. — 180 с.
- 11.Лузан А. О. Вступ до філософії: навчальний посібник для студентів вузів. – К.: ЦУЛ, 2013. – 135 с.
- 12.Петрушенко, В. Л. Філософія: навч. посібник. — Львів : Новий світ, 2011. — 648 с.
- 13.Поцюрко М. Філософія : навч.-метод. посіб. / Марія Поцюрко. – Львів : Сполум, 2014. – 276 с.
- 14.Присухін С. І.. Філософія: хрестоматія. / С. Присухін - К.: КНЕУ, 2011. - 352 с.
- 15.Рижак Л. Філософія : підручник /Людмила Рижак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 650 с.
- 16.Саух П. Ю. Філософія: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
- 17.Сосна В. П. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - Хмельницький : ХНУ, 2011. - 395 с.
- 18.Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К. : Київський університет, 2011. - 575 с.
- 19.Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О. Задубрівська. - Чернівці: Рута, 2012. - 139 с.
- 20.Філософія: навч. посіб. для аспірантів і здобувачів / [за наук. ред. А. В. Арістової і С. В. Синякова]. - К.: НТУ, 2013. - 245 с.

21. Філософія: Підручник / Є. М. Причепій, А. М. Черній, Л. А. Чекаль. – 2-е вид., випр., доп. – К.: Академвидав, 2006. – 592 с.
22. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Х.: Право, 2013. – 431 с.
23. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. — 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2012. — 621 с.

Додаткова література

1. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди; голова редкол. В. І. Шинкарук. - К.: Абрис, 2002. - 742 с.
2. Філософський словник соціальних термінів / В. П. Андрущенко [та ін.]; заг. ред. В. П. Андрущенко. - 3. вид., доп. - К.; Х.: Видавництво "Р.И.Ф.", 2005. - 672 с.
3. Хамітов Н.В. Філософський словник. Людина і світ / Н. В. Хамітов, С. А. Крилова. - К.: КНТ: Центр навчальної літератури, 2007. - 264 с.
4. Бондаревич І.М. Філософія: діалог мислителів, епох, цивілізацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Бондаревич; Запорізь. нац. техн. ун-т. - Запоріжжя: ЗНТУ, 2012. - 251 с.
5. Онофрійчук О.А. Філософія: навч.-метод. посіб. / Онофрійчук О. А.; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Навч.-наук. ін-т історії та права. - Херсон: Грінь Д. С. [вид.], 2014. - 222 с.
6. Петрушенко В.Л. Філософія: Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії: навч. посіб. / Віктор Петрушенко; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. - 594 с.
7. Кавалеров А.І. Філософська пропедевтика: навч.-метод. посіб. / А. І. Кавалеров, В. І. Ворніков; Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського": Астропринт, 2013. – 95 с.
8. Попович Мирослав. Григорій Сковорода: філософія свободи. — К.: Майстерня Білецьких, 2007. — 256 с.
9. Рассел Бертран. Історія західної філософії / Пер. Юрій Лісняк, Петро Таращук. — К.: Основи, 1995. — 759с.
10. Сартр Ж.П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології. – К.: Основи, 2001.- 854 с.
11. Скомаровський В. О. Історія європейської філософії: Нова доба: посібник / В. О. Скомаровський; Європ. ун-т, Уман. філ. - Умань: Сочінський, 2012. Ч. 2. - 2012. - 346 с.
12. Стейнберг Д. Філософія для життя. Пізнати себе краще/ Делія Стейнберг; з ісп. пер. В'ячеслав Сахно. - Київ: Новий Акрополь, 2014. – 167 с.
13. Філософія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Петрук Н. К., Борканюк А. Б. - Хмельницький: ХНУ, 2012. - 283 с.
14. Філософія: навч. посіб. / [О. М. Бардін та ін.]; за ред. О. М. Бардіна, М. П. Требіна; Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". - Х.: НТУ "ХПІ", 2012. - 431 с.
15. Філософія: навч. посіб. / [О. М. Кузь та ін.]; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. Чешка В. Ф.; Харк. нац. екон. ун-т. - Х.: ХНЕУ, 2013. - 263 с.
16. Філософія: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підгот. / Тімченко О. П. та ін.; Укоопспілка. - Львів: Растр-7, 2015. – 359 с.
17. Філософія. Хрестоматія: навч. посіб. / Л.Г.Дротянко (уклад.). – К.: Видавництво Національного авіаційного університету "НАУ-друк", 2009. – 244 с.
18. Філософія: нове покоління / Національний ун-т «Києво-Могилянська академія» / М.Л. Ткачук (відп.ред.) Б.Шуба (упоряд.). - К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 135 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. <http://www.philosophy.ua> – сайт Українського філософського фонду.
2. <http://www.psylib.kiev.ua> – електронна бібліотека «psylib» (психологія,

філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.).

3. <http://www.svichado.com> – сайт видавництва «Свічадо» (Історія релігії, переклади Отців Церкви, християнська художня література, богословська та богослужбова література, філософія, психологія, етика та ін.).

4. <http://religstudies.org.ua/main.php> – сайт «Релігієзнавство в Україні» Української асоціації релігієзнавців.

5. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html> – електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

6. <http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/index.phtml> – бібліотека соціологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

7. <http://www.ji.lviv.ua/index.htm> – інтернет-версія культурологічного часопису «Ї».

8. <http://litopys.org.ua> – сайт «Ізборник»: історія України IX–XVIII ст.: першоджерела та інтерпретації (електронна бібліотека давньої української літератури та розвідок з політології).

7. <http://dialogs.org.ua/ua/> – «Діалог.UA» (інформаційний ресурс, орієнтований на суспільний діалог з проблем стратегії розвитку України, стимулюванні дискусій, які б допомогли віднайти шляхи до встановлення соціально-політичного консенсусу щодо образу майбутнього країни, її місця та місії у світі).

IV. Список рекомендованої літератури

Основна:

1. Афанасьєва Л. В. Ідрісов Б. Соціологія міста і села. МОН України, Мелітопол. держ. пед. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Мелітополь: Вид. буд. ММД, 2015. 86 с.
2. Історія соціологічної думки : навчальний енциклопедичний словникдовідник / За нау Київ ред. В.М. Пічі [Н.В. Коваліско, В.М. Онишук, Н.М. Цимбалюк та ін.]. Львів: «Новий Світ 2000», 2019. 687 с.
3. Історія української соціологічної думки : навчальна біографічна енциклопедія / За нау Київ ред. В.М. Пічі [В.М. Онишук, Ю.Ф. Пачковський, Н.М. Цимбалюк та ін.]. Львів: «Новий Світ 2000», 2019. 334 с.
4. Лукашевич М. П. Соціологія: загальний курс : підручник для вnz / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. 3-тє вид. Київ : Каравела, 2017. 408 с.
5. Соціологічні виміри муніципальної політики. Конспект лекцій для здобувачів спеціальності 054 Соціологія, освітньої програми «Соціологія муніципальної політики». Запоріжжя: ФОП Однорог Т.В. , 2023. 165 с
6. Безлюбченко О. С. Управління міськими територіями: конспект лекцій. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 117 с.
7. Кутуєв П.В., Богданова О.В., Клименко М.І. та ін. Теорія соціальних змін: сучасні соціологічні концептуалізації: Навчальний посібник. К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2014. 220 с.
8. Афанасьєва Л.В., Букрєєва І.В, Орлов А.В. Методи збору, аналізу та комп'ютерної обробки соціологічної інформації. Навчально-методичний посібник. Мелітополь, видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2014. 408с.

Додаткова:

1. Загальна соціологія: хрестоматія / М-во освіти і науки України, Терноп. нац. економ. ун-т; [концепція, упоряд., пер.: А. В. Фурман, В. С. Біскуп, О. С. Морщава]. Київ : Ліра-К, 2020. 354 с.
2. Віталій Савка, Л. Климанська. Соціологія соціальних проблем. Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 208 с.
3. Димитрова Л. М. Соціологія управління та організації: Навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2015. 152 с.
4. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. К.: Інститут соціології НАН України, 2007. 320 с.
5. Соціологія і психологія: навч. посібник для вnz / за ред. Ю. Ф. Пачковського; М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2-ге вид., стер. Київ: Каравела, 2018. 760 с.
6. Соціологія праці: [бібліогр. список] / Від. нау Київ інформації та бібліографії ЗОУНБ. Запоріжжя: ЗОУНБ, 2016. 210 с..
7. Соціологія: короткий навч. словник: терміни і поняття / за нау Київ ред. В. М. Пічі. 3-тє вид., випр., перероб. і доп. Львів: Магнолія 2016, 2017. 340 с. 14. Соціологія: підручник / за ред. В. М. Пічі. 5-тє вид., випр. Львів: Новий Світ - 2000, 2016. 280 с.

Інформаційні джерела

1. Декарт Р. Метафізичні розмисли. - / Р.Декарт Метафізичні розмисли [Електронний ресурс] К., 2000. - С. 7-70. – Режим доступу <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dekart/index.html>
2. Декарт Р. Міркування про метод (пер. з фр.) / . Декарт Р. Міркування про метод [Електронний ресурс]. — К."Тандем", — 2001. — Режим доступу www.management.com.ua/vision/vis017.html
3. Добронравова І.С. Ідеали і типи наукової раціональності [Електронний ресурс] // І.С. Добронравова Ідеали і типи наукової раціональності / К. 2014. — Режим доступу. — <http://>

www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dobr-ideal.html

4. Електронна бібліотека Іхтіка. [Електронний ресурс] Багато філософської літератури: книжки, автореферати, дисертації, статті, збірники матеріалів конференцій і дуже багато підручників по філософії. – Режим доступу: <http://ihtik.lib.ru>